

Türkiye’de Belediyelerin Tarımsal Kalkınmadaki Rolü ve Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme

*An evaluation of the Role and Effectiveness of Municipalities in Agricultural
Development in Türkiye.*

İslam KÖSEOĞLU

DR., Uşak Üniversitesi, SBMYO, Yerel Yönetimler Bölümü islam.koseoglu@usak.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2757-4501

Atıf / Cite as: Köseoğlu, İ. (2025). Türkiye’de Belediyelerin Tarımsal Kalkınmadaki Rolü ve Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme, Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi (TEAD), 11(2), 213-226.

JEL sınıflaması kodları / JEL classification codes: Q0 - Q1

DOI: 10.61513/tead.1776227

Makale Türü / Article Type: Derleme Makalesi / Review Article

Geliş tarihi / Received date: 01.09.2025

Kabul tarihi / Accepted date: 09.12.2025

e-ISSN: 2687 – 2765

Cilt / Volume: 11 , Sayı / Issue: 2, Yıl / Year: 2025

Türkiye’de Belediyelerin Tarımsal Kalkınmadaki Rolü ve Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de belediyelerin tarımsal kalkınma sürecindeki rolünü ve bu alandaki etkinliğini ortaya koymaktır. Türkiye’de tarım politikaları büyük ölçüde merkezi idare tarafından belirlenmekle birlikte, son yıllarda belediyelerin de yerel düzeyde tarımsal kalkınmaya yönelik politika ve uygulamalar geliştirdikleri görülmektedir. Bu çerçevede, çalışmada Türkiye’deki belediyelerin tarıma ilişkin yasal yetkileri, yürüttükleri politikalar, iyi uygulama örnekleri ve karşılaştıkları sorunlar incelenerek, belediyelerin tarımsal kalkınmadaki etkinliği değerlendirilmektedir. Ayrıca, belediyelerin daha etkili ve sürdürülebilir tarım politikaları geliştirebilmeleri için öneriler sunulması hedeflenmektedir. Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak tasarlanmıştır. Araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılarak, Türkiye’deki belediyelerin tarımsal kalkınmaya yönelik mevzuatsal yetkileri, stratejik planları, faaliyet raporları ve yerel tarım uygulamaları analiz edilmiştir. Belediyelerin tarımsal alandaki etkinliğini değerlendirmek amacıyla, iyi uygulama örnekleri ile 5393 ve 5216 sayılı kanunlar başta olmak üzere ilgili mevzuat çerçevesinde yapılan düzenlemeler incelenmiş; bu süreçte karşılaşılan yapısal ve yönetsel sorunlara çözüm odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma sonucunda yapılan analizler, Türkiye’de bazı belediyelerin tarımsal kalkınmaya yönelik yenilikçi ve sürdürülebilir politikalar geliştirdiğini ortaya koymuştur. Özellikle büyükşehir belediyelerinin kırsal kalkınma daire başkanlıkları kurarak tarımsal üreticilere fide, tohum ve ekipman desteği sağladıkları, üretici kooperatiflerini destekledikleri ve doğrudan alım yöntemleriyle yerel pazarlama ağlarını güçlendirdikleri belirlenmiştir.

Bu çalışma, Türkiye’de belediyelerin tarımsal kalkınma sürecindeki rolünü bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak, literatürde sınırlı sayıda incelenmiş bir konuya katkı sunmaktadır. Tarım politikalarının ağırlıklı olarak merkezi düzeyde belirlendiği Türkiye bağlamında, yerel yönetimlerin bu alandaki potansiyel rolünü ve fiili uygulamalarını ortaya koyması açısından araştırma özgün bir değer taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Tarımsal Kalkınma, Sürdürülebilir Tarım.

An evaluation of the Role and Effectiveness of Municipalities in Agricultural Development in Türkiye

Abstract

This study aims to analyse the role and effectiveness of municipalities in Türkiye's agricultural development process. Although agricultural policies in Türkiye are primarily determined by the central government, municipalities have also recently developed their own policies and practices for agricultural development at a local level. Against this backdrop, the study will evaluate the effectiveness of municipalities in agricultural development by examining their legal powers related to agriculture, policies, good practice examples and the challenges they face. The study also aims to provide municipalities with recommendations for developing more effective and sustainable agricultural policies. The study was designed using qualitative research methods. Through document analysis, the research examined the legislative powers, strategic plans, activity reports and local agricultural practices of municipalities in Türkiye with regard to agricultural development. To assess the effectiveness of municipalities in the agricultural sector, good practice examples and regulations within the framework of relevant legislation were examined, particularly Laws No. 5393 and 5216. A solution-oriented approach was adopted to address the structural and administrative issues encountered during the research process. The analyses conducted as a result of the research revealed that some municipalities in Türkiye have developed innovative and sustainable agricultural development policies. Metropolitan municipalities, in particular, have established rural development departments to provide agricultural producers with seedlings, seeds and equipment, support producer cooperatives and strengthen local marketing networks through direct procurement.

This study examines the role of municipalities in agricultural development in Türkiye from a holistic perspective, contributing to a topic that has received limited attention in the literature. In the Türkiye context, where agricultural policies are predominantly determined at a central level, this research is valuable because it reveals the potential and actual role of local governments in this area.

Keywords: Municipality, Agricultural Development, Sustainable Agriculture.

1. GİRİŞ

Tarım arkeolojik bulgulara göre Neolitik Çağ'da başlamıştır. Bu dönemden itibaren tarımın önemi artarak devam etmiştir. İnsanın varlığını devam ettirebilmesinin temel koşulu doğrudan ve dolaylı olarak tarıma bağlıdır (Akın ve Eskici, 2015). Bu stratejik önem antik çağlardan itibaren varlığını koruduğunu kutsal, siyasal, yönetsel ve iktisadi metinler gibi birçok kaynaktaki bilgilerden anlaşılmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca üç önemli devrim geçirmiştir. Bunlar tarım devrimi, sanayi devrimi ve teknoloji devrimidir. Tarım, sanayi devrimi ve teknoloji devrimi gelişmelerinden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde modern tarım politikalarını sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler şekillendirmiştir.

Tarım sektörü sahip olduğu özellikleri ve içeriği itibariyle karmaşık bir forma sahiptir. İklim, toprak ve hava koşulları gibi faktörler ekonomistler tarafından tarım sektörünün geri plana itilmesine ve gelişmesine engel olmuştur. Ülkelerin ekonomik kalkınma ve gelişmişlik düzeyleri de bu temel fikir etrafında şekillenmesine yol açmış sanayi sektörü kapitalizmin de çabasıyla üstün sihirli bir sektör olarak görülmüştür (Merdan, 2024). Bu olumsuz gelişmeler tarımın değerini daha da artırmıştır.

Tarım başta insan nesli olmak üzere diğer canlı türlerinin de devamı için stratejik bir uğraştır. Dolayısıyla sürdürülebilir çevre politikalarına uygun olarak sistemli ve disiplinli yapılması biyoçeşitliliğin korunması açısından hayati öneme sahiptir. Tarımsal faaliyetin nasıl yapılacağı, hangi alanların tarımsal faaliyete açılacağı, üreticilere verilecek her türlü destek ve ürünlerin pazarlaması gibi birçok konuda ulusal ve yerel düzeyde tarımsal kaymayı geliştirecek politikaların geliştirilmesi önemlidir.

Bu bağlamda tarım ve belediye arasındaki kuramsal ve pratik ilişkinin önemi giderek artmaktadır. İlk olarak kuramsal yön ele alındığında yerindelik ve yönetim temelleri çerçevesinde bu ilişkinin sağlam zemine oturtulduğu görülmektedir. Yerindenlik ilkesi, kamu hizmetlerinin halka en yakın birimler

tarafından yürütülmesini öngörürken, tarımsal kalkınmanın yerel düzeyde planlanması ve uygulanmasının da belediyelerin sorumluluk alanına girmesini meşrulaştırmaktadır. Yönetişim ilkesi ise kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında iş birliğine dayalı bir yönetim anlayışını savunarak belediyelerin tarımsal üretim süreçlerinde paydaşlarla ortak hareket etmesinin teorik temelini oluşturur. İkinci olarak pratik kurama bakıldığında ise belediyeler, tarımsal üretimin geliştirilmesi, kırsal nüfusun desteklenmesi ve gıda güvenliğinin sağlanması gibi konularda artan bir etkiye sahiptir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. ve 73. maddeleri ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesi, belediyelere tarımsal faaliyetleri destekleme, üreticilere girdi ve teknik yardım sağlama, kooperatiflerle iş birliği yapma gibi yetkiler tanımaktadır.

Yukarıda ifade edilen kuramsal ve pratik boyutlardan hareketle belediyelerin yerel düzeyde politika üretmede belli düzeyde özerkliğe sahip oldukları görülmektedir. Yerel tarım politikaları da bu kapsamda belediyelerin ilgi alanına girmektedir. Akıllı teknolojilerin yaygınlaştığı dönemde yapay zekâ (AI), sensör teknolojileri, otonom araçlar vb. teknolojileri kullanarak tarımda sürdürülebilirliği sağlamak önemli hale gelmiştir (Yılmaz ve Tunalıoğlu, 2024). Bunun yanında uzman desteği, tohum ve fide desteği, çiftçilerin eğitimi gibi konularda yerel düzeyde destek tarıma yönelik ilgiyi artırmıştır. Bu çalışmada Türkiye'de belediyelerin alışılagelmiş hizmetlerin dışında yerel tarımsal kalkınmaya üzerinde de nasıl politika geliştirdikleri üzerinde odaklanılmıştır. Belediyelerin geliştirdiği politikaların pratik yönü değerlendirilerek fırsatlar ve zorluklar ekseninde çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini belediyelerin tarımsal kalkınmadaki rolünü doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen belediye mevzuatı ile tarımsal kalkınmaya ilişkin yasal düzenlemeler, konuya yönelik akademik literatürdeki bilimsel çalışmalar

ve belediyelerin uygulama pratikleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda belediyelerin tarımsal kalkınma alanındaki faaliyetlerine yön veren yasal çerçeve incelenmiş; ilgili kanun, yönetmelik ve stratejik belgeler analiz edilmiştir. Ayrıca farklı ölçeklerdeki belediyelerin tarımsal üretimi desteklemeye, kırsal ekonomiyi güçlendirmeye ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını yaygınlaştırmaya yönelik hayata geçirdikleri projeler araştırmanın temel veri kaynakları arasında değerlendirilmiştir.

2.2. Yöntem

Araştırma nitel araştırma yöntemi temelinde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen materyal güncel gelişmeler ve literatürdeki eğilimler ışığında karşılaştırmalı bir analiz sürecinden geçirilmiştir. İlgili belgeler yasal düzenlemeler ve akademik çalışmalar arasında ayırıştırma ve değerlendirme yapılarak araştırmanın amacına en uygun ve güvenilir kaynaklar seçilmiştir. Seçilen kaynaklar içerik analizi yöntemi göre araştırmada kullanılmıştır. Böylece çalışmada kullanılacak verilerin hem güncelliği hem de bilimsel geçerliliği sağlanmıştır.

3. BELEDİYELERİN TARIMSAL KALKINMA FAALİYETLERİNİN YASAL DAYANAĞI

Tarımsal kalkınma, tarım (bahçe, tarla, hayvan yetiştiriciliği vb. faaliyetler), ormancılık, su ürünleri konusundaki üretim faaliyetleri ile bu alanlarda kalite, gelir artışı, pazarlama hizmetleri ve üretim artışı gibi çalışmalarını kapsayan uygulamalardır. Oldukça karmaşık olan bu sürecin yönetim aktörleri ekseninde idare edilmesi gerekir. Türkiye’de bu aktörler üreticiler, merkezi hükümet, valilik, il özel idaresi, belediyeler ve kooperatifler olarak sayılabilir. Bu aktörlerin karşılıklı etkileşimi tarımsal kalkınmayı yerelden ulusal boyuta diğer sektörlerle rekabet edilebilir duruma taşır. Yerel düzeyde belediyeler mevzuattan kaynaklanan yetki ve sorumlulukları dikkate alındığında yerelde tarımsal kalkınmanın başat aktörü olarak görülebilir (Çelik,2022).

Belediyelerin tarımsal kalkınma konusundaki yetki ve sorumlulukları 5216 sayılı Büyükşehir

Belediye Kanununda “sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak” ve “büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarımı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler” hükmü yer almaktadır. Türkiye’de belediyelerin mevcut durumu dikkate alındığında büyükşehir belediyelerinin tarımsal kalkınmada il belediyelerinden yetki ve kaynak bakımından daha avantajlı olduğu gözükmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunda ise “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak” şeklinde genel bir hüküm bulunmaktadır. Kanun koyucu büyükşehir il ve ilçe belediyelerine doğrudan yetki vermesine rağmen il belediyelerinin tarımsal kalkınma konusundaki faaliyetleri diğer faaliyet olarak görmüştür. Bu durum görünürde belediyelerin tarımsal kalkınmaya yönelik aksiyon almasının önünde engel gibi gözükse de merkezi hükümetin tarımsal kalkınmaya yönelik geliştirdiği programlarda bütün belediyelere yer verdiği görülmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığının kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalarında belediyelerde sürece dahil edilmiştir. 5996 Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu belediyeleri, hayvan hastalıkları ile mücadele ve kontrollerde ve zararlı organizmalara karşı yapılacak mücadele ve kontrollerde bakanlığa yardımcı kuruluş olarak göstermiştir. 3194 sayılı İmar Kanununda belediye sınırları içindeki tarım arazilerinin imara açılmasına yönelik izin ve denetimler belediyelere bırakılmıştır. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile toprağın korunması, verimliliğinin artırılarak sürdürülebilmesi ve arazinin tarıma elverişli hale getirilmesi amacıyla yapılan toprak ıslahı, tarla içi geliştirme ve arazi yeteneğine uygun kullanım gibi faaliyetler, sürdürülebilir tarım politikalarının hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Kanun bu bağlamda belediyelere özendirme, denetim ve yaptırımlar hususunda yetkiler vermektedir. Yukarıdaki bilgiler ışığında belediyelerin idari eylem ve işlemlerinin yanında yerel düzeyde tarımsal kalkınmaya yönelik mevzuattan

kaynaklanan yetki ve sorumluluklarının olduğu anlaşılmaktadır.

4.BELEDİYELERİN TARIMSAL KALKINMA ÖRGÜTLENMESİ VE FAALİYETLERİ

4.1. Örgütlenme

Belediyelerin tarımsal kalkınmayla ilgili politikalarını büyükşehir belediyelerinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 5216 sayılı yasa ve 22 Şubat 2007 tarih ve 26442 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmeliğin 26. maddesi uyarınca gerçekleştirilen yeni düzenlemeler kapsamında belediye meclisi kararıyla kurulmuş olan Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı örgütlenmesi tarafından yürütmektedir. Daire başkanlıklarının genel olarak vizyon ve misyonu incelendiğinde bitkisel üretim, hayvancılık ve diğer küçük ölçekli tarıma dayalı faaliyetler yapmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda tarım alanlarının amacı doğrultusunda kullanımını sağlamak, sürdürülebilir tarımın gelişimine katkıda bulunarak bu alanda faaliyette bulunan küçük ölçekli işletmelere destekte bulunarak üretimi artırmak yapılan çalışmalar içinde ilk sıralarda yer alır.

4.2. Belediyelerin Tarımsal Kalkınma Faaliyetleri

4.2.1. Literatür

Aşağıda son yıllarda belediyelerin tarımsal, kırsal ve yerel kalkınma gibi alanlarda yapmış olduğu uygulamalara yönelik literatürdeki akademik çalışmalar incelenmiştir.

Agah ve Yılmaz (2021), Büyükşehir Belediyelerinin ve İlçe Belediyelerinin Tarımsal Destekleme Hizmet Standartlarının Geliştirilmesi Projesi: Mevcut Durum Raporu'nda büyükşehir belediyelerinin tarımsal kalkınmaya yönelik iyi uygulama projeleri ele alınmıştır.

Arslan ve Çetiner (2021), "Bölgesel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Konya Örneği" adlı çalışma sonucunda Konya Büyükşehir

Belediyesinin ve ilçe belediyelerinin bölge kalkınmasına desteği kaynak yetersizliği nedeniyle beklentilerin altında kaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Gökçe ve ark. (2022), İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kırsal Kalkınmaya Yönelik Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi: Bergama ve Ödemiş Örnekleri" adlı çalışma sonucunda yerel yönetimlerin kırsal mahallelerde tarım ve kırsal kalkınmaya yönelik faaliyetlerini ekonomik, sosyal ve ekolojik öncelikler temelinde planlaması ve geliştirmesi durumunda, kır ve kent arasındaki etkileşimin daha dengeli ve uyumlu bir biçimde gerçekleşeceği; bu durumun her iki alan açısından da yaşam kalitesinin yükselmesine ve toplumsal refahın artmasına katkı sağlayacağına ulaşılmıştır.

Hayat ve Demiren (2024), "Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Faaliyetleri" adlı çalışma sonucunda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin yürüttüğü çeşitli proje ve destek programlarının, bölgedeki üreticilerin üretim kapasitesi ve gelir düzeylerinin artmasına önemli ölçüde katkı sağladığı saptanmıştır. Ayrıca bu uygulamaların tarım ve hayvancılık sektörlerinin gelişimini destekleyici bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Deniz (2025), "Kırsal kalkınmada yerel yönetimlerin rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışma sonucunda Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlanan kırsal kalkınma desteklerinin genel olarak üreticiler tarafından olumlu karşılandığı ve memnuniyetle değerlendirildiği, ancak mevcut desteklerin nicelik ve kapsam açısından yetersiz bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, çiftçiler gelecekte desteklerin çeşitlendirilerek artırılmasını ve daha kapsayıcı bir biçimde uygulanması gerektiğine ulaşılmıştır.

Yukarıda özetlenen çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde belediyelerin kırsal kalkınma için gerekli ve önemli olduğu görülmektedir. Fakat belediyelerin kırsal kalkınmaya katkılar yeterli olmadığı söylenebilir.

4.2.2. Üreticiye Destek ve Teşvikler

Belediyeler çiftçilere kaliteli ve verimli tohum, fide ve fidan temini konusunda destek olması gerektiği çiftçilerin durumuna göre sosyal belediyeçilik anlayışı gereği bu desteği ücretsiz sağlaması gerekir. Modernleşen tarımda çiftçilerin işini kolaylaştırmak için makine (traktör ve çapa makinesi vb.) veya ekipman (sulama sistemlerinin kurulmasına yardımcı olmak ve sera malzemesi temininde bulunmak) yardımıyla bulunması yerel tarımsal kalkınmaya önemli destek olarak görülmektedir (Deniz, 2025). Yine belediyeler küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğini desteklemek amacıyla çiftçilerin ürettiklerini satın alarak uygun fiyatlarda yerel halka pazarlamaları konuyla ilgili önemli bir adım olarak görülmektedir. Ayrıca belediyelerde ilgili ekipler toprak analizleri sonucunda uygun ilaç ve gübre kullanımı konusunda çiftçilere gerekli bilgilendirme yaparak bu ürünlerin temininde yardımcı olması tarımsal kalkınma sürecinin ilk aşamasının başarıyla olmasını destekler (Karayünlü, 2025). Bu faaliyet türü adı altında yapılacak önemli bir destek de nakdi destektir. Fakat bu destek suiistimale açık olduğu için planlamanın dikkatli yapılması ve ona göre dağıtılması gerekir. Belediyeler nakdi desteği genel olarak belirlenmiş satıcılardan tarımla ilgili alışveriş olarak sunmaktadır. Bunun yanında doğrudan nakit olarak da hesaplara aktarılabilir.

Tüm bu desteklerin sürdürülebilirliği ve etkinliği açısından belediyelerin çiftçilerle sürekli iletişim halinde olması, onların ihtiyaçlarını düzenli olarak tespit etmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik stratejik planlamalar yapması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, belediyeler bünyesinde tarım danışmanlık birimlerinin kurulması, köy ve kırsal mahallelerde saha ziyaretlerinin artırılması ve çiftçi eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, tarımsal desteklerin sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, uygulamaların başarısını görmek ve gerekli durumlarda politika değişikliklerine gitmek açısından önemlidir. Belediyelerin üniversiteler ve tarım alanında uzman kamu kurumları ile iş birliği yaparak bilimsel temelli çözümler

geliştirmesi, yerel kalkınma hedeflerine ulaşmada belirleyici bir faktör olacaktır (Efşan ve Yılmaz, 2021). Bu şekilde, yerel yönetimler sadece destek sağlayan bir kurum değil, aynı zamanda üreticinin yanında olan, rehberlik eden ve kırsal kalkınmaya yön veren bir aktör haline gelecektir.

4.2.3. Altyapı Geliştirme Çalışmaları

Belediyelerin en iyi gerçekleştirdikleri hizmetin altyapı çalışmaları olduğu söylenebilir. Bu kapsamda modern tarımsal sulama sistemleri kurarak damla sulama ve basınçlı sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılmasının yanında mevcut sulama altyapısının da iyileştirilmesi hem su tasarrufu hem de etkili tarım için zorunludur. Bu süreçteki ikinci adım olarak belediyelerin depolama ve pazarlama sistemleri kurması gerekir (tbb.gov.tr, 2025). Tarımsal ürünlerin çabuk bozulabileceği ya da değerinin azalacağı düşünüldüğünde soğuk hava depoları ve ambalajlama tesisleri gibi alanların oluşturulması çiftçilerin süreci en iyi şekilde değerlendirmesine olanak tanır. Bu çalışmayı destekleyici bir adım da tarladan elde edilen mahsulün bu yerler taşınmasının kolaylaştırılması için yol ve ulaşım ağlarının iyileştirilmesi eklenebilir. Bu altyapı yatırımlarına ek olarak, belediyelerin kırsal bölgelerde tarımsal üretimi destekleyecek lojistik merkezler ve yerel ürün satış noktaları oluşturması da büyük önem taşımaktadır (Agah ve Yılmaz, 2021). Böylece hem üretici ile tüketici arasındaki araçlar azaltılmış olacak hem de üreticilerin ürünlerini doğrudan pazara sunma imkânı artacaktır. Ayrıca, tarımın dijitalleşmesi sürecine entegre olarak belediyeler; üretim takibi, iklim verilerine dayalı erken uyarı sistemleri ve mobil uygulamalarla çiftçilere anlık bilgi akışı sağlayabilir. Bu tür teknolojik yatırımlar, özellikle iklim değişikliğinin etkilerine karşı çiftçilerin direnç kazanmasında kritik rol oynayacaktır. Belediyelerin bu süreçlerde kooperatifçilik anlayışını teşvik etmesi, üreticilerin bir araya gelerek güç birliği yapmasını sağlayacak ve pazarlık gücünü artıracaktır. Sonuç olarak, altyapıdan pazarlamaya, ulaşımdan teknolojiye kadar entegre bir planlamayla yürütülecek bu çalışmalar, yerel tarımın rekabet gücünü artırarak

sürdürülebilir kalkınmaya hizmet edecektir (Akalin, 2014).

4.2.4. Bilinçlendirme ve Eğitim Faaliyetleri

Birçok çiftçi tarımsal faaliyeti sınırlı gündelik bilgiyle gerçekleştirmektedir. Oysa bu alanda verilecek eğitim aynı sermaye, emek ve para ile çok daha fazla verim alınmasını sağlayabilir. Toprağın işlenmesi, sulama, iklim, tohum, fide, gübreleme ve daha birçok konuda gerekli eğitimin alınmasıyla çiftçiler çok daha kazançlı konuma geçebilirler. Bu noktada belediyeler teknik bilgi ve danışmalık adı altında hizmet verebilirler. Bu konuda ikinci adım ise kooperatifleşme desteğiyle üreticilerin bir araya gelmesi ve örgütlenmesinin sağlanmasıdır (Oktay ark., 2016). Örgütlenen üreticinin pazardaki konumu güçlenerek tarımsal kalkınmanın da büyümesine katkı sağlanmış olur. Bu konuda diğer faaliyet de gıda güvenliği ve ürün kalitesi standartları konusunda çiftçileri bilgilendirmektir. Gıda güvenliğine yönelik olarak Türkiye’de denetimlerin yetersiz kalması, bilinçsiz üretim ve ihmal gibi vb. nedenler bu konuyu daha da önemli hale getirmiştir. Bu çerçevede belediyeler, sadece üretim sürecine değil, aynı zamanda üretimin kalitesine ve tüketici sağlığına yönelik adımlar atarak çok yönlü bir kalkınma süreci yürütebilir. Gıda güvenliği ve kalite standartları konularında çiftçilerin bilinçlendirilmesi, hem iç pazarda rekabet gücünü artıracak hem de ihracata yönelik üretim potansiyelini geliştirecektir (tarimorman.gov.tr, 2025). Belediyeler bu alanda, Tarım ve Orman Bakanlığı, üniversiteler ve meslek odaları ile iş birliği yaparak düzenli denetim, sertifikalandırma ve izlenebilirlik sistemlerini devreye alabilir. Bunun yanında, iyi tarım uygulamaları, organik üretim yöntemleri ve çevre dostu üretim tekniklerine dair eğitimler düzenlenerek çiftçilerin çevresel sürdürülebilirliği gözetken üretim modellerine yönlendirilmesi sağlanabilir. Böylece hem çiftçinin geliri artacak hem de halkın sağlıklı gıdaya erişimi güvence altına alınmış olacaktır. Bu bütüncül yaklaşım, belediyelerin tarımsal kalkınmadaki rolünü sadece destekleyici değil, yönlendirici ve dönüştürücü bir aktör haline getirecektir (Oktay ark., 2016).

4.2.5. Çevre ve Toprak Koruma

Çevre ve toprak koruma politikalarında belediyelere de önemli görevler düşmektedir. Bu konuda erozyonla mücadele önemli bir adım olarak gösterilebilir. Özellikle sivil toplum kuruluşlarıyla belediyelerin geliştirmiş oldukları iş birliği ağaçlandırma ve teraslama gibi çalışmalarla belirli noktaya taşınabilmektedir (Öztaş ve Zengin, 2011). Belediyelerin toprağın korunmasındaki etkisi kimyasal ilaç kullanımını azaltmak, organik gübre kullanımını teşvik etmek ve biyolojik mücadele yöntemlerine yönelik yerel halkla işbirliği kurmak olarak gösterilebilir. Ayrıca Türkiye’de her yıl toprağın bilinçsiz işletilmesinden kaynaklı bozulmaları önlemek ve belediye sınırları içindeki yeşil alanların korunmasında ilgili bakanlıkla işbirliği içinde olması belediyelerin çevre ve toprağın korunmasında fonksiyonunu artırabilir. Bu bağlamda belediyelerin düzenleyeceği eğitim seminerleri, tarım fuarları, kurslar ve eğitim kurumlarıyla ortak protokoller yerel tarımsal kalkınmada çiftçiye yönelik eğitim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesini sağlayabilir (Gülay, 1990).

Bu kapsamlı çevre ve toprak koruma yaklaşımının kalıcı ve etkili olabilmesi için belediyelerin sadece mevcut tehditlere karşı önlem almakla kalmayıp, aynı zamanda koruyucu ve proaktif (önleyici) politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda yerel ekosistemlerin haritalandırılması, hassas bölgelerin tespiti ve bu alanlara yönelik özel koruma planlarının hazırlanması büyük önem taşır. Belediyeler, çevreye duyarlı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması adına teşvik programları geliştirebilir; örneğin, organik üretim yapan çiftçilere ilave destekler sunulabilir (Çiğdem, 2020). Ayrıca, atık yönetimi ve su kaynaklarının korunması konularında da kırsal bölgeleri kapsayan bütüncül stratejiler geliştirilmelidir. Kompost üretim tesisleri kurarak organik atıkların gübreye dönüştürülmesi gibi uygulamalar hem çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlar hem de çiftçilerin maliyetlerini azaltır. Sonuç olarak, çevre ve toprak koruma politikalarını tarım politikalarıyla entegre biçimde ele alan belediyeler hem doğal kaynakların korunmasını

hem de uzun vadeli tarımsal verimliliği güvence altına almış olur. Bu da yerel kalkınma süreçlerinde belediyeleri vazgeçilmez aktörler haline getirir (tbb.gov.tr, 2025).

4.2.6. Ürün Çeşitliliği ve Katma Değer Yaratma

Yerel düzeyde kalkınmanın sağlanabilmesi için öncelikli olarak bölgenin ekolojisine ve iklimine uygun katma değeri yüksek ürünlerin üretimini teşvik edici politikalar geliştirilerek yerel ürünlerin desteklenmesi sağlanmalıdır. Belediyelerin bu konuda yapacağı destekleyici iki faaliyetten birincisi tarım ürünleri işlenerek (meyve suyu, salça, kurutulmuş meyve vb.) katma değerinin artırılmasına ve ihracata yönelik ürünlerin üretimine doğrudan ve dolaylı yönden destek olmaktır (Özkan, 2024). İkinci adım ise kırsal turizmin gelişmesine öncülük ederek kırsal alanlarda tarım temelli turizm faaliyetlerini (ekolojik çiftlikler, köy konaklamaları vb.) destekleyerek yerel ekonomiyi çeşitlendirmek olarak ifade edilebilir. Bu adımlar yerel halkın kırsal tarıma ilgisini artırarak onların kent merkezlerine ya da büyükşehirlere göç etmelerini engellemelerin yanı sıra kentlerden kırsala doğru tersine göç hareketlerinin de başlamasına imkân sağlamış olur (Özkan, 2024). Bu stratejik yaklaşımların başarılı olabilmesi için belediyelerin yerel potansiyeli iyi analiz eden veri tabanlı planlamalar yapması ve bu doğrultuda bütüncül kalkınma politikaları geliştirmesi gerekmektedir. Katma değerli ürün üretimini desteklemek amacıyla yerel kooperatiflerle iş birliği içinde küçük ölçekli işleme tesislerinin kurulması, üreticiye hem teknik hem de mali açıdan katkı sunacaktır. Aynı zamanda, coğrafi işaret tescili alınabilecek yerel ürünlerin belirlenerek markalaşma süreçlerinin teşvik edilmesi hem iç pazarda hem de dış pazarda rekabet gücünü artıracaktır (tzob.org.tr, 2025). Kırsal turizm açısından ise belediyelerin altyapı yatırımları yapması, tanıtım kampanyaları düzenlemesi ve yerel halkın bu alanda eğitim almasını sağlaması önemlidir. Böylece tarımsal üretim ve turizm birlikte düşünülerek bölgesel kalkınma ivme kazanabilir. Tüm bu faaliyetler, kırsal yaşamı ekonomik olarak cazip hale

getirirken kültürel değerlerin korunmasına da katkıda bulunur. Bu sayede hem göçün olumsuz etkileri azaltılır hem de sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli oluşturulmuş olur (Arslan ve Çetiner, 2021).

4.2.7. İşbirliği ve Koordinasyon

Modern toplumda işbirliği ve koordinasyon giderek daha önemli hale gelmiştir. Tarımsal kalkınma içinde bu durum güncel ve önemli bir konudur. Bu bağlamda tarımsal kalkınmanın aktörleri ilgili bakanlıklar, tarım il/ilçe müdürlüğü, üniversiteler, belediyeler, üreticiler, STK'lar, tedarikçiler vb. birçok aktör sayılabilir. Bu çok aktörlü yapı içerisinde etkili bir tarımsal kalkınma süreci ancak güçlü bir iş birliği ve koordinasyon mekanizmasıyla mümkün olabilir. Her aktörün kendi uzmanlık alanı doğrultusunda sürece katkı sunması, kaynakların daha verimli kullanılmasını ve hedeflenen gelişmenin çok daha kısa sürede gerçekleşmesini sağlar. Bu çerçevede belediyeler, yerel düzeyde koordinasyonun sağlanmasında kilit bir rol üstlenebilir (sbb.gov.tr, 2025). Örneğin, tarım il/ilçe müdürlükleriyle birlikte planlama yaparak üreticilere yönelik eğitim programları düzenlenebilir, üniversitelerle işbirliği kurularak bilimsel bilgi sahaya aktarılabilir ve STK'larla ortak projeler yürütülerek sosyal destek mekanizmaları güçlendirilebilir. Ayrıca üretici birlikleri ve kooperatiflerle doğrudan iletişim içinde olunması, çiftçilerin ihtiyaç ve beklentilerinin doğru anlaşılmasını kolaylaştırır. Bu tür yatay ve dikey koordinasyon ağları, tarımsal kalkınmanın yalnızca ekonomik değil; sosyal, çevresel ve kültürel boyutlarını da kapsayacak şekilde sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını sağlar.

5.TARIMSAL BELEDİYELERİN ZORLUKLAR

KALKINMADA KARŞILAŞTIĞI

Belediyeler, kanunla kurulmuş kamu tüzel kişiliğine sahip mahalli idare birimleri olarak, yerel düzeyde çok çeşitli hizmetleri yerine getirmektedir. Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, büyükşehir belediyeleri ile il ve ilçe belediyelerinin benzer yapısal sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu sorunlar

genellikle idari sorunlar, mali kaynak yetersizliği, hukuki düzenlemelerdeki belirsizlikler, siyasi baskılar ve nitelikli insan kaynağı eksikliği gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Söz konusu yapısal sorunların, belediyelerin tarımsal kalkınma süreçlerine olan etkisi ise ayrı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu bölümde, belediyelerin karşılaştığı idari ve kurumsal zorlukların, tarımsal kalkınma faaliyetlerini nasıl sınırladığı veya yönlendirdiği genel hatlarıyla incelenmiştir.

5.1. İdari Sorunlar

Belediyelerde idari sorunlar aday belirleme sürecinden başlar. Bu süreç çoğu kez liyakat dikkate alınmadan gerçekleştirilir. Dolayısıyla seçimlerin ardından idari sorunlar da hemen başlamış olur. Liyakat bir kişinin görevini belirli standartlarda yapabilme becerisini ifade eder. Belediye üst yönetiminin belediye kaynaklarını, personeli ve yerel halkı ilgilendiren iktisadi faaliyetleri bir arada yönetebilme kapasitesine sahip olmalıdır. Liyakat esasına dayanmayan atamalar, belediye yönetiminde profesyonellikten uzaklaşmasına ve kurumsal kapasitenin zayıflamasına neden olur. Bu durum, özellikle tarımsal kalkınma gibi bilgi, planlama ve koordinasyon gerektiren alanlarda ciddi aksaklıklar yaratır. Alanında uzman olmayan yöneticiler, yerel tarımın ihtiyaçlarını doğru analiz edemez, kaynakları etkin kullanamaz ve sürdürülebilir projeler üretmez. Ayrıca, liyakatsiz kadrolarla yürütülen hizmetlerde karar alma süreçleri şeffaflıktan uzaklaşır, yerel halkın güveni azalır ve kamu kaynaklarının verimli kullanımı sektöre uğrar. Bu nedenle, belediyelerin idari yapısında görev alacak kişilerin uzmanlık, deneyim ve yerel kalkınma vizyonuna sahip bireylerden oluşması, sadece hizmetlerin kalitesini artırmakla kalmaz; aynı zamanda belediyelerin uzun vadeli stratejik hedeflerine ulaşmasını da mümkün kılar. Liyakat temelli bir yönetim anlayışı, yerel kalkınmanın en önemli ayağı olan tarımsal kalkınma sürecinin sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlar.

5.2. Mali Kaynak Yetersizliği

Türkiye’de belediyelerin neredeyse tamamının mali kaynak yetersizliği bulunmaktadır.

Belediyeler merkezi idarenin toplamış olduğu vergilerden ayrılmış pay, yine merkezi idarenin belediyelere bırakmış olduğu vergiler, kira, satış, bağış vb. gelirlerle faaliyetlerini yürütür. Bunların dışında belediye iktisadi teşekkülleri bulunmaktadır. Bu teşekküllerin büyük bir bölümü amacı dışında kullanıldığından belediyelere gelir olarak çok fazla bir etkisi bulunmamaktadır (Ulusoy ve Tekdere, 2019). Belediyeler iktisadi prensip olan “kaynaklar kıt ihtiyaçlar sınırsız” prensibince çalışır. Bu mali yapı içerisinde belediyelerin kendi öz gelirlerini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmesi hayati önem taşımaktadır. Ancak bu durum, yalnızca gelir artırıcı faaliyetlerle sınırlı kalmamalı; aynı zamanda mevcut kaynakların etkin, verimli ve yerinde kullanılması da gözetilmelidir. Tarımsal kalkınma gibi uzun vadeli yatırımlar gerektiren alanlarda mali yetersizlikler, projelerin sürekliliğini ve etki alanını daraltmakta, kırsal bölgelerdeki kalkınma hedeflerine ulaşılmasını zorlaştırmaktadır (Çavdar, 2022). Bu nedenle belediyelerin, tarımsal faaliyetleri destekleyen projelerde dış finansman kaynaklarına (AB fonları, kalkınma ajansları, ulusal hibeler vb.) yönelmeleri, kamu-özel sektör iş birliği modellerini geliştirmeleri ve kooperatiflerle ortak üretim-ticaret modelleri oluşturmaları gerekmektedir. Böylece sınırlı bütçeyle daha geniş etki alanına sahip hizmetler sunulabilir ve mali kaynak yetersizliğine rağmen yerel kalkınma süreci desteklenebilir.

5.3. Hukuki Düzenlemelerdeki Belirsizlikler

Hukuki düzenlemeler kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma ivmesini doğrudan etkiler. Tarımsal kalkınma doğrudan belediyelerin görev alanına giren bir uygulama alanı değildir. Belediyeler ancak mevzuatın imkân sağladığı kadarıyla bu alanda doğrudan veya dolaylı faaliyetler yürütür. İçinde bulunduğumuz çağ iletişim, haberleşme, dijitalleşme, yönetişim vb. birçok olguyu barındırmaktadır (Çakır, 2015). Bu olgular özellikle kamu sektörünü çok aktörlü yönetmeye zorlamaktadır. Ortaya çıkan durumda mevzuatın güncel gelişmeler ekseninde revize edilmesini gerekli kılmaktadır. Hukuki çerçevenin güncel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde

düzenlenmemesi, belediyelerin tarımsal kalkınma gibi çok boyutlu ve disiplinler arası faaliyet alanlarında etkin rol almasını sınırlandırmaktadır. Tarım doğrudan belediyelerin ana görev alanı içinde yer almasa da, yerel kalkınma hedefleri doğrultusunda belediyelerin bu alanda faaliyet göstermesi kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Ancak mevcut mevzuat, bu tür faaliyetlerin kapsamını ve sınırlarını net olarak belirlememekte, çoğu zaman inisiyatif kullanmayı güçleştiren gri alanlar bırakmaktadır (marmara.gov.tr, 2025). Bu durum, özellikle tarımsal destek programlarının planlanması, bütçelendirilmesi ve uygulanması aşamalarında ciddi belirsizlikler doğurmaktadır. Oysa günümüz kamu yönetimi anlayışı, esneklik, katılımcılık ve iş birliğini önceleyen bir yönetim modeli benimsemeyi zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, belediyelerin kırsal kalkınma süreçlerinde daha etkin rol alabilmeleri için hukuki düzenlemelerin çağın dinamiklerine uygun olarak güncellenmesi ve yerel yönetimlere daha fazla yetki ve sorumluluk verilmesi gerekmektedir. Bu tür bir revizyon hem bürokratik engelleri azaltacak hem de belediyelerin yerel potansiyele dayalı sürdürülebilir kalkınma projeleri üretmesini kolaylaştıracaktır.

5.4. Siyasi Baskılar

Belediye yönetimleri seçimle oluşturulduğundan bir sonraki seçimin kazanılması bazı popülist baskılara neden olabilmektedir. Bu durum belediye yönetimini belirli bölgelere belirli hizmetlere öncelik verilmesine itmektedir. Bir sonraki seçimin kazanılması ihtiyaç duyulan projelerin hayata geçirilmesini engelleyebilmektedir. Yine kentteki baskı ve çıkar grupları, muhalif parti temsilcileri yönetim üzerinde baskı kurarak etkili ve verimli çalışmasını zaman zaman durdurabilmektedir (Bayrakçı, 2019). Tarımsal kalkınma bu konuda sekteye uğrayan projeler arasındadır. Belediyelerin öncelikli hizmetlerin herhangi bir aksamının olması durumunda destekleyici projeler içinde yer alan tarımsal kalkınma projelerini de önemli derecede etkiler. Belediye yönetimlerinin siyasi kaygılarla hareket etmesi, uzun vadeli ve sürdürülebilir kalkınma

hedeflerinin geri plana atılmasına neden olmaktadır. Özellikle seçim odaklı politikalar, kısa sürede görünür sonuçlar veren projelere yönelimi artırmakta; altyapı, tarımsal kalkınma ve çevre koruma gibi uzun soluklu yatırımlar yeterince desteklenmemektedir. Bu bağlamda tarımsal kalkınma projeleri, genellikle öncelik sıralamasında geri planda kalmakta ya da bütçe kısıntılarına maruz kalmaktadır. Ayrıca kent içindeki baskı grupları, lobiler ve muhalefet temsilcilerinin yönetim üzerindeki etkisi, belediyelerin karar alma süreçlerinde rasyonel değil, siyasi kaygılarla hareket etmesine neden olabilmektedir (Kara, 2016). Bu durum, yerel düzeyde ihtiyaç temelli planlamayı sekteye uğrattırırken; tarım gibi stratejik bir alanın gelişimini de yavaşlatmaktadır. Dolayısıyla, belediye yönetimlerinin siyasi istikrardan bağımsız, toplumsal ihtiyaçlara ve uzun vadeli kalkınma hedeflerine odaklanan bir anlayışla hareket etmesi, yerel tarımsal kalkınma politikalarının başarısı için hayati öneme sahiptir. Bu noktada merkezi denetim mekanizmaları ve sivil toplumun katılımı, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından önemli bir denge unsuru oluşturabilir.

5.5. Nitelikli Personel Yetersizliği

Türkiye’de belediyelerin nitelikli personel sayısında eksiklikler bulunmaktadır. İnsan kaynağının, seçimi ve eğitilmesinde kamu personel sisteminden kaynaklı sorunlar mevcuttur. Bu soruna belediyelerdeki yönetim değişikliğinin ardından istihdam edilen ihtiyaç fazlası personel de eklendiğinde daha büyük bir sorun ortaya çıkmaktadır. Tarımsal kalkınma projeleri ve politikaları bilgi, beceri ve yetenek isteyen personelle hızlı yürütülebilmektedir (Yıldırım, 2019). Bu durum, tarımsal kalkınma alanında belediyelerin aktif ve etkili bir rol üstlenmesini güçleştirmektedir. Nitelikli personel eksikliği, projelerin planlama aşamasından uygulama ve denetim süreçlerine kadar her adımda verimliliği azaltmakta, kaynakların etkin kullanımını engellemektedir (Erençin,2018). Ayrıca yerel düzeyde tarımsal desteklerin sağlanmasında, çiftçilerle sağlıklı iletişim kurulmasını ve ihtiyaç analizlerinin doğru yapılmasını da zorlaştırmaktadır. Belediyelerde kurumsal

kapasitenin artırılması için liyakat esaslı personel alımı, sürekli mesleki eğitim programları ve üniversitelerle iş birliği içinde uzmanlık alanlarında danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir (Erençin,2018). Aksi halde tarımsal kalkınma çabaları yüzeysel kalacak ve sürdürülebilir kırsal kalkınma hedeflerine ulaşmak zorlaşacaktır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de belediyeler yerel düzeyde birçok görevi ifa etmektedir. Kamuoyunun belediyelerden beklentisi giderek artmaktadır. Belediyelerin hayata geçirmiş olduğu sürdürülebilir projeler içinde tarımsal kalkınmaya destek projeleri önemli yer tutmaktadır. Son elli yılda Türkiye’de kırsal alandan kente göçün artması, ekonomik büyüme gelişmenin sanayi sektörüyle ölçülmesi gibi etkenler her ne kadar tarımsal kalkınmaya olan ilgiyi azaltmış olsa da tarımın önemini de giderek artırmıştır. Çünkü tarımsal faaliyetler günümüzde daha modern ve daha profesyonel yapılma ihtiyacını doğurmuştur. Bu durum, tarımsal kalkınmanın yalnızca kırsalın değil, aynı zamanda kentsel yaşamın sürdürülebilirliği açısından da kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Gıda güvenliği, iklim değişikliğiyle mücadele, doğal kaynakların korunması ve yerel ekonomik gelişim gibi konular, tarım sektörünü yeniden stratejik bir alan haline getirmiştir. Belediyelerin bu alandaki rolü ise sadece destekleyici değil, aynı zamanda yönlendirici ve dönüştürücü bir nitelik kazanmıştır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin tarımsal üretimi teşvik eden, küçük üreticiyi güçlendiren, kooperatifleşmeyi destekleyen ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını benimseyen politikalar geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Böylece hem kırsal kalkınma desteklenmekte hem de kentlerin gıda tedarik zincirleri daha sağlıklı bir yapıya kavuşmaktadır.

Bu çalışma sonucunda Türkiye’de belediyelerin kritik görevleri arasında tarımsal kalkınmanın önemli yer tuttuğu sonucuna varılmıştır. Büyükşehir belediyelerinde tarımsal kalkınmayla ilgili örgütlenmenin kurulduğu ve tarımsal kalkınma sürecinin bu birim üzerinden gerçekleştirildiği bu kritik görevin farkına

varıldığının bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Bu bulgu, belediyelerin tarımsal kalkınmayı yalnızca merkezi idarenin bir sorumluluğu olarak görmediğini, yerel düzeyde de bu alana aktif katkı sunma bilincine ulaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle büyükşehir belediyelerinde tarım daire başkanlıkları ya da tarımla ilgili şube müdürlüklerinin kurulmuş olması, kurumsal kapasitenin bu yönde güçlendirildiğini ve tarımsal kalkınma politikalarının daha sistematik bir biçimde yürütüldüğünü göstermektedir. Bu yapıların varlığı, üreticiyle belediye arasında doğrudan iletişimi mümkün kılmakta, ihtiyaç analizlerinin yerinde yapılmasını ve daha etkin destek mekanizmalarının geliştirilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla belediyelerin bu alandaki kurumsal yapılanmaları, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle de örtüşen uzun vadeli ve planlı yaklaşımların bir parçası haline gelmiştir.

Araştırma sonucunda belediyelerin tarımsal kalkınma hedefleri doğrultusunda yerel üreticilere mazot, fide, tohum, nakit ve eğitim gibi destekler verdikleri sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaların ağırlıklı olarak büyükşehir il ve ilçe belediyeleri tarafından yapıldığı görülmüştür. Bunun yanında sınırlı sayıda belediyenin doğrudan kırsal kalkınmaya yönelik projeler geliştirdikleri yine bu çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu durum, belediyeler arasında tarımsal kalkınma konusundaki uygulamaların yaygınlık ve derinlik açısından farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Büyükşehir belediyelerinin daha geniş bütçe olanaklarına, uzman personele ve kurumsal kapasiteye sahip olmaları, tarımsal destekleri daha sistemli ve çeşitli biçimlerde sunmalarını mümkün kılmaktadır. Buna karşılık, bazı il ve ilçe belediyelerinde ise bu desteklerin sınırlı kaldığı, tarımsal kalkınma projelerinin yeterince kurumsallaşmadığı ve süreklilik arz etmediği gözlemlenmiştir. Bu farklılıkların giderilmesi için yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve merkezi idare ile yerel yönetimler arasında daha güçlü bir iş birliği mekanizmasının kurulması gerekmektedir. Böylece tarımsal kalkınmaya yönelik destekler

tüm yerel düzeylerde daha eşitlikçi, sürdürülebilir ve etkili bir şekilde hayata geçirilebilir.

Belediyelerin tarımsal kalkınmaya yönelik çalışmalarında sınırlı müdahil olmasında ve başat aktör görevi üstlenmemesinde içinde bulundukları yapısal sorunlar (idari, hukuki, teknik, mali ve personel gibi) engel yaratmaktadır. Bu yapısal engeller, belediyelerin tarımsal kalkınma süreçlerinde proaktif bir aktör olmalarını güçleştirmektedir. Özellikle idari yapılanmalarda tarıma özgü birimlerin eksikliği, görev ve sorumlulukların net tanımlanmaması, yerel yönetimlerin bu alandaki girişimlerini sınırlamaktadır. Hukuki belirsizlikler ise belediyelerin tarım alanında hangi sınırlar içinde hareket edebileceği konusunda tereddütlere neden olmakta, risk almaktan kaçınmalarına yol açmaktadır. Teknik altyapı eksikliği ve veri temelli planlama yetersizliği, yerel tarımsal ihtiyaçların doğru analiz edilmesini ve hedefe yönelik çözümler üretilmesini engellemektedir. Mali kaynakların sınırlılığı ve bu kaynakların süreklilik arz etmemesi ise projelerin sürdürülebilirliğini riske atmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, alanında uzmanlaşmış personel eksikliği, belediyelerin kırsal kalkınma politikalarında katalizör rolünü üstlenmesini zorlaştırmakta, işlevsel iş birliklerinin kurulmasını da sınırlamaktadır. Bu nedenle yapısal sorunların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, belediyelerin tarımsal kalkınma süreçlerine daha etkin ve kalıcı biçimde dâhil olmaları için hayati önem taşımaktadır.

Çalışma sonucunda belediyelerin tarımsal kalkınmaya verdikleri katkının artırılması için aşağıda çeşitli öneriler sunulmuştur.

- ✓ Belediyelere tarımsal kalkınma konusunda yetki alanının genişletilmesi,
- ✓ Belediyelerin kırsal kalkınma bütçesinin belirli oranda artırılması,
- ✓ Yerel tarım meclislerinin kurulması,
- ✓ Belediyelere tarımsal kalkınmaya yönelik merkezi idare tarafından uzman personel desteği sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Agah, H., & Yılmaz, H. H. (2021). *Büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin tarımsal destekleme hizmet standartlarının geliştirilmesi projesi: Mevcut durum raporu* (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü).

Akalın, M. (2015). İklim Değişikliğinin Tarım Üzerindeki Etkileri: Bu Etkileri Gidermeye Yönelik Uyum ve Azaltım Stratejileri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 351-378.

Akın, E., & Esgici, R. (2015). Eski Çağda Tarım Aletleri. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, 11(1), 33-37.

Arslan, E., & Çetiner, T. (2021). Bölgesel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Konya Örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13(24), 89-103.

Bayrakçı, O. (2019). Kollamacılığın Seçilmiş Bir Belediyede Taşeron İşçiler Üzerinden İncelenmesi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 68-96.

Çakır, C. (2015). E-Belediye: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-15.

Çavdar, F. (2022). Belediyelerin Gelirlerini Artırmaya Yönelik Öz Gelir Önerisi: Motorlu Taşıtlar Üzerindeki Vergisel Yükümlülüğün Paylaşımı. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 8(2), 86-102.

Çelik Efşan, N., & Yılmaz, V. (2021). Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyelerin Kentlerin Yerel Kalkınmasındaki Etkilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6(1), 96-113.

Çelik, F. (2022). Yerel Kalkınmada İzmir Tarım Modeli'nin Genel Bir Değerlendirmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 79-111.

Çiğdem, E. (2020). Çevre Politikalarının Uygulanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü. *Enderun*, 4(2), 76-90.

- Deniz, G. (2025). Kırsal kalkınmada yerel yönetimlerin rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(Özel Sayı), 210-226.
- Erençin, A. (2017). Büyükşehir Belediyeleri ve Personel Sorunu: 2006-2016 Dönemi. *Yasama Dergisi*, (35), 5-25.
- Gökçe, S., Titiz, T., Özden, F. ve Işın, F. (2022). İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kırsal kalkınmaya yönelik hizmet kalitesinin değerlendirilmesi: Bergama ve Ödemiş ilçeleri örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 59(3), 513-527, <https://doi.org/10.20289/zfdergi.1021553>.
- Gülay, N. (1990). İzmir Büyük Şehir Belediyesinin Çevre Koruma Uygulamaları ve Çevre Korumada Yerel Yönetimlerin Yeri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 71-75.
- Hayta Y. ve Demiren Y. (2024). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Yerelleşmesi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Kent Akademisi Dergisi*, 17(Sürdürülebilir İnsani Kalkınma ve Kent): 319-333. <https://doi.org/10.35674/kent.1507579>.
- Kara, M. (2016). Türkiye'de Merkezileşme-Yerelleşme Tartışmaları ve Hizmet Sunumunda Ölçek Sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 249-276.
- Karayünlü, G. (2025). Büyükşehir Belediyelerinin Kırsal Mahallelere Yönelik Tarımsal Faaliyetleri Belirleme Ve Uygulama Süreci: Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Tarsus Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 51-69.
- Merdan, K. (2024). Türkiye'nin Tarım Sektörü: Tarımının Dünü, Bugünü ve Yarını. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 47-70. <https://doi.org/10.33399/biibfad.1337246>
- Oktay, E., Zeren, H., & Pekküçükşen, Ş. (2016). Belediyelerin Sosyal Girişimcilik Faaliyetlerinin Yerel Kalkınmaya Etkisi: Denizli Belediyesi Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 267-276.
- Özkan, G. (2024). Katma Değerli Tarım, Döngüsel Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma: Ekonomik, Çevresel ve Sosyal Perspektifler. *JENAS Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(3), 287-298.
- Öztaş, C., & Zengin, E. (2011). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (54), 181-200.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020, Nisan). *Kırsal kalkınma özel ihtisas komisyonu raporu* [Rapor]. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/KırsalKalkinmaOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf>
- T.C. Marmara Belediyeler Birliği Hukuk Platformu. (2023, 23 Şubat). *Yerel yönetimlerde güncel hukuki sorunlar ve çözüm önerileri: III. Hukuk Çalıştayı raporu* [Rapor]. Marmara Belediyeler Birliği. <https://www.marmara.gov.tr/tr/yerel-yonetimlerde-guncel-hukuki-sorunlar-ve-cozum-onerileri-raporu-yayinlandi-2>
- T.C. Resmî Gazete. (1985). İmar Kanunu (Kanun No: 3194). *Resmî Gazete* (Sayı: 18749).
- T.C. Resmî Gazete. (2003). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (Kanun No: 5018). *Resmî Gazete* (Sayı: 25326, Mükerrer).
- T.C. Resmî Gazete. (2005) Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (Kanun No: 5403). *Resmî Gazete* (Sayı: 25880).
- T.C. Resmî Gazete. (2010). Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu (Kanun No: 5996). *Resmî Gazete* (Sayı: 27610).
- T.C. Resmî Gazete. (2012, Kasım 6). *On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* (Kanun No: 6360). *Resmî Gazete* (Sayı: 28489).
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2023, 26 Nisan).

Tarım ve Ormancılık Alanında Yeni Trendler [Rapor]. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0ZLEME%20VE%20DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME/Tar%C4%B1m+ve+Orman%C4%B1l%C4%B1k+Alan%C4%B1nda+Yeni+Trendler.pdf>

Türkiye Belediyeler Birliği (2025, Nisan). *Belediyelerin kırsal kalkınma stratejileri. Türkiye Belediyeler Birliği.*

<https://www.tbb.gov.tr/sites/default/files/publications/2025-04/0879629001491553093.pdf>

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2004). Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun No. 5216, 10 Temmuz 2004). *Resmî Gazete* (Sayı: 25531, 23 Temmuz 2004).

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2005). Belediye Kanunu (Kanun No. 5393, 3 Temmuz 2005). *Resmî Gazete* (Sayı: 25874, 13 Temmuz 2005).

Ulusoy, A., & Tekdere, M. (2019). Türkiye'deki Belediyelerin Mali Sorunları ve Muhtemel Etkiler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* (IBAD), 4(2), 167-182.

Yıldırım, C. (2019). Türkiye'de Belediye Personel Sisteminin Sorunları Üzerine Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 346-372.

Boz Yılmaz, E., & Tunalıoğlu, R. (2024). Akıllı tarım uygulamalarında akademi ve özel sektörün rolü. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 30(2), 111-120. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.151128>